

Historia 29.9.2020

Lopulliset hyvän vastauksen piirteet 12.11.2020

Historian näkövammaisten korvaavan kokeen hyvän vastauksen piirteet löytyvät erillisenä tiedostona Hyvän vastauksen piirteet -osiosta lautakunnan verkkosivuilta.

Tässä tiedostossa oleva taulukko (sivulla 3) ei välttämättä ole täysin saavutettava esimerkiksi ruudunlukuohjelman käyttäjille.

Lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ilmenevät perusteet, joiden mukaan koesuorituksen lopullinen arvostelu on suoritettu. Tieto siitä, miten arvosteluperusteita on sovellettu kokelaan koesuoritukseen, muodostuu kokelaan koesuorituksesta saamista pisteistä, lopullisista hyvän vastauksen piirteistä ja lautakunnan määräyksissä ja ohjeissa annetuista arvostelua koskevista määräyksistä. Lopulliset hyvän vastauksen piirteet eivät välttämättä sisällä ja kuvaa tehtävien kaikkia hyväksytyjä vastausvaihtoehtoja tai hyväksytyin vastauksen kaikkia hyväksytyjä yksityiskohtia. Koesuorituksessa mahdollisesti olevat arvostelumerkinnät katsotaan muistiinpanoluonteisiksi, eivätkä ne tai niiden puuttuminen näin ollen suoraan kerro arvosteluperusteiden soveltamisesta koesuoritukseen.

Historian kokeessa keskeisinä arvioinnin perusteina ovat historian oppiaineelle ominaiset taidot ja ajattelutavat, opetussuunnitelman mukaisten sisältöjen hallinta sekä historian keskeisten käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteena on myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti historiallisia lähteitä, tehdä niistä itsenäisiä päätelmiä sekä vertailla historiallisia kysymyksiä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa.

Vastauksista tulee käydä ilmi, että kokelas ymmärtää eri aikakausien luonnetta ja osaa suhteuttaa oman aikansa ongelmia ja muutosprosesseja niiden historiallisiin yhteyksiin. Hän hallitsee historian keskeiset käsitteet, joita ovat esimerkiksi aika, muutos ja jatkuvuus. Niin ikään hän hahmottaa syy-yhteyksiä. Aineistotehtävissä kokelas osaa arvioida ja hyödyntää tekstejä ja visuaalisia aineistoja kriittisesti. Pohdintatehtävissä ja ristiriitaista tietoa sisältävissä tehtävissä kokelas osoittaa ymmärtävänsä historialliseen tiedonmuodostukseen liittyvän tulkinnallisuuden sekä syy-yhteyksien monitahoisuuden ja kompleksisuuden. Kokelas osaa arvioida menneisyyden ilmiöitä ja ihmisen toimintaa kunkin ajan omista lähtökohdista sekä

erottaa tuon ajan näkökulmat nykyajan näkökulmista. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota kokelaan kykyyn rakentaa tiedoistaan jäsenyntyneitä kokonaisuuksia sekä taitoon erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan.

Alla oleva taulukko on tarkoitettu arvostelutyön avuksi. Siinä otetaan huomioon erityisesti myös vastausten taitotavoitteisiin liittyvät ulottuvuudet. Sarakkeissa esitetyt kuvaukset ovat esimerkinomaisia.

Tehtäväkohtaisissa hyvän vastauksen piirteissä arvostelukriteerit on annettu kaksiportaisesti eli hyvälle ja kiitettäville vastauksille. **20 pisteen tehtävissä hyvästä vastauksesta saa 7–13 pistettä ja kiitettävästä 14–20 pistettä, 30 pisteen tehtävissä vastaavasti 11–20 ja 21–30 pistettä.**

	0	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus, käsitteiden täsmällisyys	Vastaus ei sisällä lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Vastaus on niukkasisältöinen, tai se sisältää paljon epäolennaisuuksia. Tehtävään on vastattu vain osittain. Käsitteiden hallinta on puutteellista.	Vastaus sisältää verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin sopivaa tietoa. Käsitteiden hallinta on hyvää.	Vastaus sisältää olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja. Tietojen ja käsitteiden hallinta on täsmällistä.
Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus	Vastaus on jäsentymätön ja sekava. Väitteitä ei ole perusteltu.	Vastauksen rakenne on luettelomainen tai epäselvä. Aiheen tarkastelu on heikosti erittelevää. Väitteitä on perusteltu niukasti.	Vastaus on joiltakin osin analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista, vaikka sisältää paikoitellen puutteita. Väitteet on perusteltu verrattain hyvin.	Vastauksen yleisote on analyttinen. Aiheen tarkastelu on johdonmukaista ja argumentoivaa, ja väitteillä on hyvät perustelut.
Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja	Vastaus ei sisällä minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperustaista tietojen arviointia tai soveltamista. Vastauksessa ei ole merkkejä kyvystä pohtia eri tulkintoja tai vaihtoehtoja.	Vastauksessa on vähäisiä merkkejä lähdekriittisyydestä sekä joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Vastaus ei juuri sisällä tietojen soveltamista.	Vastauksessa on paikoitellen hyvää (lähde)kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja sekä joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisestä ajattelusta. Vastauksessa on joitain merkkejä kyvystä arvioida ja soveltaa tietoja.	Vastauksessa on terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Vastaus sisältää moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista on vastauksessa monin paikoin.

Osa I

1. Taudit historiassa (20 p.)

Hyvässä vastauksessa nostetaan esille kaksi tehtävänannossa mainituista taudeista, ja niiden esiintymismuoto tai -muodot, pääasialliset esiintymisajat ja maantieteellinen levinneisyys selvitetään. Vastauksen pääpaino on valittujen tautien vaikutusten tarkastelussa. Hyvässä vastauksessa vaikutuksia tarkastellaan muutamasta historian näkökulmasta. Väestölliset vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi väkiluvun laskuun tai taudin esiintymiseen eri ikäluokissa tai eri väestö- ja yhteiskuntaryhmissä. Taloudelliset vaikutukset voivat liittyä muun muassa elinkeinojen harjoittamiseen, elinkeinorakenteeseen, kaupankäyntiin tai ruokahuoltoon. Yhteiskunnalliset vaikutukset voivat olla poliittisia (esimerkiksi kannanotot koleraepidemian yhteydessä) tai rakenteellisia (esimerkiksi vaikutukset keskiajan maanomistusoloihin ja työtä tekevän väestön aseman paranemiseen). Kulttuuriset vaikutukset voivat liittyä esimerkiksi tapakulttuuriin tai taiteeseen. Vaikutuksia voidaan lisäksi tarkastella lääketieteen näkökulmasta (esimerkiksi karanteeni, hygienia, rokotteet tai puhtaan veden vaatimus).

Kiitettävässä vastauksessa tarkastellaan analyttisesti valittujen tautien vaikutuksia laajemmassa kontekstissa ja nostetaan esiin useampia vaikutuksia. Esimerkiksi yhteiskuntien valmiutta hoitaa tautiin sairastuneita voidaan tarkastella taudin esiintymistä edeltävänä aikana ja sen jälkeen. Vastauksessa voidaan nostaa esille sekä yhteisöjen että yksilöiden kokemia muutoksia.

2. Saksan ulkopoliittikka 1930-luvulla (20 p.)

2.1. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa eritellään piirroksen elementtejä. Hitlerin hahmossa kiinnitetään huomiota hänen ylimieliseen tapaansa näyttää pitkää nenää kaikille muille. Hitlerillä on ase vyöllään, mikä kertoo valmiudesta myös aseellisen väkivallan käyttöön. Vastauksessa tunnistetaan esimerkiksi Hitlerin ensimmäisten askelten kuvaavan Saksan laajentumispoliittikan alkua ja osataan esittää toimenpiteet, jotka kertovat Saksan varustautumisesta. Kysymysmerkit Hitlerin seuraavien askelien alla osataan tulkita oletukseksi tulevista valloituksista, joiden päämääränä on globaali valta-asema. Hitlerin voittokulun alle jääneiden johtajien hahmoja voi luonnehtia antautuneiksi.

Kiitettävässä vastauksessa yllä esitetyt elementit käsitellään kattavammin ja analyttisesti; brittipiirtäjä kritisoi voimakkaasti sekä Saksan ulkopoliittikkaa että demokraattisten valtioiden johtajien nöyrää alistumista Saksan toimintaan. Vastauksessa kuvaa tulkitaan myös kansainvälisten suhteiden historian näkökulmasta ja huomioidaan esim. Versaillesin rauha suhteiden taustatekijänä sekä Euroopan valtioiden 1930-luvulla harjoittama myöntöpolitiikka.

2.2. (10 p.)

Hyvä vastaus rajataan täsmällisesti alkamaan kesästä 1936 ja päätymään toisen maailmansodan syttymiseen. Vastauksessa käsitellään Saksan ulkopoliittikan keskeisiä toimia, jollaisia olivat esimerkiksi mahdollisimman suuri oman valtion vaikutusvallan ja "elintilan" kasvattaminen. Näihin tavoitteisiin pyrittiin erilaisin keinoin, esimerkkeinä asevarustelu, alueliitokset ja diplomatia, hyökkäämättömyyssopimus Neuvostoliiton kanssa sekä Münchenin kokous.

Kiitettävässä vastauksessa Saksan toimintaa käydään läpi tarkemmin. Saksan käyttämiä ulkopoliittikan keinoja ryhmitellään esimerkiksi niin, että Saksa yhtäältä haki ja sai liittolaisia sekä ideologisesti samoin suuntautuneista valtioista, kuten Italia, että toisin suuntautuneista valtioista, kuten Neuvostoliitto, ja toisaalta se painosti Euroopan muita suuria valtioita ja naapurimaitaan ja otti sopimuksista piittaamatta haltuunsa alueita, kuten Tšekkoslovakian sudeettialueet ja Itävallan. Kiitettävässä vastauksessa käsitellään tarkemmin Reininmaan miehitystä, Münchenin kokousta ja Molotov–Ribbentrop-sopimusta.

3. Bobrikovin arvio Suomen tilanteesta (20 p.)

3.1. (8 p.)

Hyvässä vastauksessa tuodaan esiin, että Suomen kenraalikuvernöörin Bobrikovin mukaan fennomaanit haluavat murskata poliittiset vastustajansa Suomessa ja nousta valtaan. Jos näin käy, heistä tulee vakava uhka Venäjän hallinnolle ja he voivat saada kansan tuen taakseen ja yllyttää kansaa Venäjää vastaan.

Hyvässä vastauksessa selitetään, miksi puoluepoliittinen kiista Suomessa voisi hänen mielestään vahvistaa Venäjän asemaa.

Kiitettävässä vastauksessa Bobrikovin tilannekatsaus voidaan tulkita uskottavaksi ja osuvaksi, kun huomioidaan, että analyysi ei koske vain Suomea, vaan Venäjän asemaa kansainvälisessä politiikassa. Bobrikovin arviota suomen- ja ruotsinkielisten välisistä ristiriidoista voi pitää varsin realistisena. Toisin kuin Bobrikov esittää, Suomen valtiollisen aseman muuttaminen ei kuitenkaan tuolloin ollut yleinen pyrkimys.

3.2. (12 p.)

Venäjän yhtenäistämiskäsitteiden taustalla oli venäläinen nationalismi ja yhdistyneen Saksan muodostama uhka. Pietarin läheisyyden vuoksi Suomi oli tärkeä. Kokelas osaa esittää esimerkkejä Venäjän Suomea koskevista poliittisista toimituksista, joita olivat esimerkiksi postimanifesti, helmikuun manifesti ja asevelvollisuuslaki. Vuoden 1905 Venäjän levottomuuksien seurauksena Venäjän hallitus perui helmikuun manifestin ja myöntyi eduskuntauudistukseen. Tämän jälkeen venäläistämiskäsitteet jatkuivat, mistä esimerkkinä voi mainita yhdenvertaisuuslain. Suomalaiset vastustivat laajasti yhtenäistämiskäsitteitä ja tulkitivat sen usein sorroksi. Ensimmäisen maailmansodan alkaessa yhtenäistämiskäsitteet käytännössä tyrehtyi poliittisista ja taloudellisista syistä. Vuonna 1917 Suomi itsenäistyi Venäjästä. Monet muutkin Venäjän reuna-alueet itsenäistyivät.

Kiitettävässä vastauksessa venäläistämiskäsitteiden eri vaiheet kuvataan tarkemmin ja Venäjän toimenpiteitä analysoidaan syvällisemmin Euroopan valtiopolitiikan kontekstissa.

4. Läntisen kristikunnan ja islamilaisen maailman vuorovaikutus keskiajalla (20 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas huomii tehtävän aikarajauksen, joka kattaa islamin ja kristikunnan välisen vuorovaikutuksen islamin alkuaikojista keskiajan loppuun. Hän ymmärtää, että vuorovaikutus voi olla luonteeltaan moninaista. Siihen kuuluvat niin ristiretket, kauppayhteydet kuin innovaatioiden ja kulttuurivaikutteidenkin siirtyminen. Kokelas käsittelee sekä positiivisia että negatiivisia vuorovaikutuksen muotoja. Kokelas voi muun muassa käsitellä islamin valloituksia, ristiretkiä, Espanjan reconquistaa (takaisinvaltausta), kauppasuhteita, islamilaisen maailman innovaatioiden leviämistä kristikuntaan tai arabien roolia antiikin kulttuuriperinnön sekä intialaisten ja kiinalaisten keksintöjen välittäjinä keskiajalla.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas käsittelee edellä esitettyjä seikkoja monipuolisesti ja analyttisellä otteella. Vastauksessa esitetään konkreettisia esimerkkejä vuorovaikutuksesta historiallisesti aikaan ja paikkaan oikein sidottuina. Vastauksessa voidaan myös nostaa esiin vuorovaikutuksen kannalta merkittäviä kohtaamispaikkoja, kuten ristiretkeläisvaltiot, eteläisen Italian tai Espanjan ennen reconquistaa (takaisinvaltausta), sekä pohtia Välimeren merkitystä kulttuurialueita yhdistävänä tekijänä.

5. Suomen keskiajan historian lähteet ja niiden tulkinta (20 p.)

5.1. (8 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä Suomen keskiajan sijoittuvan 1100-luvun ja 1500-luvun alkupuolen väliin. Kokelas osoittaa omaavansa jonkinlaisen käsityksen Suomen keskiajan lähdeaineiston luonteesta (asiakirjalähteet, arkeologinen materiaali, rakennushistoriallinen aineisto ja keskiajan taide). Kokelas ymmärtää, että keskiaikaan liittyvän tietämyksen suurin ongelma on säilyneiden lähteiden vähäisyys ja hajanainen luonne. Keskiajan historioitsijat joutuvat monessa asiassa turvautumaan vähäisen lähdemateriaalin perusteella tehtyihin oletuksiin.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas käsittelee yllä esitettyjä lähteitä laajemmin ja perusteellisemmin. Hän esittää jonkinlaisen arvion lähteiden luotettavuudesta, ja esimerkiksi ottaa huomioon, että monet lähteet on laadittu myöhemmin kuin itse tapahtuma. Kokelas tietää, että kirjalliset lähteet ovat latinan- tai ruotsinkielisiä. Vastauksessa voidaan myös tuoda esille menetelmiä, joilla lähteiden suppeuden ongelmaa on pyritty ratkaisemaan (esim. vertailu Ruotsiin ja muuhun Eurooppaan tai uuden ajan alkupuolen aineiston käyttäminen kertomassa aiemman aikakauden tilanteesta).

5.2. (12 p.)

Kokelas kykenee lähteiden avulla nimeämään oikein kuvassa esiintyvät pyhimykset. Hyvässä vastauksessa kokelas ymmärtää, että Pyhän Sebastianuksen ja Pyhän Rochuksen yhtäaikainen esiintyminen Rymättylän kirkon seinämaalauksessa ei ole sattumaa, vaan liittyy jollain tavalla ruttoepidemioihin. Kokelas pystyy päättämään, että Rymättylän maalaukset voidaan ajoittaa keskiajan lopulle.

Kiitettävässä vastauksessa tarkastellaan laajemmin Suomea osana keskiaikaista yhtenäiskulttuuria. Kulkutauteihin liittyvien pyhimysten kunnioittaminen kertoo siitä, että kulkutaudit olivat suuri uhka ja että uskontoon turvauduttiin, koska niitä ei osattu hoitaa. Kokelas pohtii annettuja aineistoja ja muita tietojaan hyödyntäen maalauksen teettämisen motiivia: saatettiin esimerkiksi pyrkiä suojautumaan kulkutaudilta tai kiittää siitä selviytymisestä.

6. Länsimaat ja Afrikka (20 p.)

6.1. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa teoksen syntyäika tunnustetaan eurooppalaisen Afrikkaan suuntautuneen imperialismiin huippuajaksi. Kuva Afrikasta muotoutuu lihaksikkaan ja isokokoisena afrikkalaisen hahmon kautta. Henkilö on kuitenkin alistuneen näköinen eikä näytä reagoivan maanosansa tilanteeseen. Sen sijaan eri puolilla mannerta aktiivisesti toimivat henkilöt, jotka edustavat Euroopan eri valtioita, mittailevat ja vetävät viivasuoria rajoja valtaamiensa alueiden ympärille. Eurooppalaiset valtiot silpovat Afrikkaa omien intressiensä mukaan ottamatta huomioon afrikkalaisia toimijoita (ns. kilpajuoksu Afrikkaan).

Kiitettävässä vastauksessa teoksen tekijän ja julkaisun yhdysvaltalaisuus suhteutetaan Yhdysvaltain vähäiseen rooliin Afrikassa. Afrikkalaisten alisteinen asema voidaan huomata myös siitä, ettei teoksessa esiinny muita afrikkalaisia kuin kuvan isokokoinen hahmo ja yksi väkivallan kohteena oleva hahmo. Kuvassa Afrikka esitetään stereotyyppisesti yhtenä monoliittisena kulttuurina. Kokelas voi poimia kuvasta myös joitakin yksityiskohtia, kuten sen, että tuliaseet ovat vain eurooppalaisten hallussa, tai ”keep out” -kyltit, jotka kuvaavat eurooppalaisten keskinäistä kilpailua.

6.2. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa otetaan selvästi kantaa taiteilijan näkemykseen. Perusteluina käytetään tietoja Euroopan eri valtioiden aktiivisesta siirtomaiden hankinnasta ja hallinnoinnista. Eurooppalaiset imperialistiset valtiot olivat piirroksen julkaisun aikaan käytännössä jakaneet Afrikan. Vastauksessa on jokin maininta afrikkalaisten reaktioista eurooppalaisten valloituksiin.

Kiitettävässä vastauksessa taiteilijan näkemyksen osuvuutta arvioidaan laajemmin ja nostetaan kuvasta esiin esimerkkejä valtioiden erilaisten toimintatapojen ja keskinäisen kilpailun kuvaamisesta. Esimerkiksi voidaan pohtia, kuinka osuva on teoksen hahmojen antama kuva Belgian politiikan erityisestä väkivaltaisuudesta tai Saksan aggressiivisuudesta. Toisaalta kiitettävässä vastauksessa on huomattu, että piirroksen antama kuva on tarkoituksellisen yksipuolinen ja että siinä hyödynnetään stereotyyppioita. Piirros ei myöskään kuvaa kaikkia imperialismiin motiiveja. Kokelas voi myös lähdekriittisesti pohtia yhdysvaltalaisen lehden syitä kritisoida eurooppalaista imperialismia.

Osa II

7. Yhdysvaltain talouslama 1930-luvulla (30 p.)

7.1. (6 p.)

Kultakanta on järjestelmä, jossa valuutan arvo on sidottu kultaan. Reaalitalous koostuu hyödykkeistä ja palveluista, joita ostetaan ja myydään, sekä niiden tuottamiseksi tehdystä työstä.

7.2. (16 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas on ymmärtänyt sen, että presidentin puheen kontekstina on vuonna 1929 Wall Streetin pörssiromahduksesta alkanut suuri lama ja sen torjunta. Vastauksesta ilmenee, kuinka Roosevelt kuvaa vaikeuksia, joita talouslama aiheutti kansalaisille, yrityksille ja valtiolle. Puhe on sikäli osuva, että työttömyys oli tuolloin suurta. Monet perheet sekä yritykset olivat ahdingossa, ja valtio menetti verotulojaan. Vaikeudet eivät Rooseveltin mukaan johdu siitä, että jokin olisi amerikkalaisessa yhteiskunnassa perustavasti vinossa, vaan asioita on vain hoidettu huonosti. Presidentin mukaan syy suuriin talousongelmiin oli finanssimaailman keinottelu. Puhe pyrkii valamaan kuulijoihin tulevaisuuden uskoa sekä luottamusta uuteen presidenttiin ja tämän talouspolitiikkaan.

Kiitettävässä vastauksessa huomataan, että Roosevelt moittii pankkimaailman edustajia ja esittää, että luotonantoa pitää säädellä, jotta samanlaista kriisiä ei synny tulevaisuudessa. Tehtävän aineistossa (Schön) esitetään, että Yhdysvaltain laman syyt ovat monimutkaiset eikä pankkiala ollut ehkä yksin syyppä lamaan, vaikka Roosevelt niin väittää. Kokelas voi pohtia Rooseveltin tarkoituksia. Puheessaan Roosevelt pyrki saamaan kansalaisilta tukea New Deal -politiikalleen, jossa valtio puuttuu talouden toimintaan olennaisesti aktiivisemmin kuin aiemmin. Kokelas käyttää Yhdysvaltojen historiaa koskevaa tietoa tukena arvioidessaan Rooseveltin tulkinnan osuvuutta ja eritellessään puheen tarkoituksia.

7.3. (8 p.)

Hyvässä vastauksessa tunnistetaan, että 1930-luvun lamaa lievennettiin finanssipolitiikalla. Työttömyyttä helpotettiin esimerkiksi julkisilla rakennushankkeilla, ja valtiolla oli tässä merkittävä rooli. Kokelas pohtii

vastauksessaan, voisiko sama malli toimia nykyisten talouspoliittisten haasteiden ratkaisumallina, ja perustelee näkemyksensä.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas erittelee joitakin Suomen, Euroopan tai globaalien talouden keskeisiä nykypäivän haasteita. Vastaaja ymmärtää, että 1930-luvun toimintamallit eivät ole enää sellaisinaan siirrettävissä nykypäivään ja perustelee, miksi niin on, vaikka valtion finanssipolitiikalla voi olla edelleen merkitystä uudenlaisten talousongelmien ratkaisuisissa. Vastauksen arvostelussa ovat olennaisia kokelaan päätelmien perustelut.

8. Kylmä sota ja kuuma rauha (30 p.)

8.1. (14 p.)

Tehtävänanto on monitulkintainen. Kokelas voi perustaa vastauksensa muuhunkin tietoon kuin lähdeteksteihin.

Hyvässä vastauksessa kokelas määrittelee, mitä tarkoitetaan käsitteellä ”kylmä sota”. Kyseessä oli Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton johtamien leirien laaja-alainen vastakkainasettelu, jolla oli sotilaallisia, ideologisia ja taloudellisia ulottuvuuksia. Kylmä sota päättyi 1980- ja 1990-lukujen taitteessa. Vastauksessa mainitaan joitakin vastakkainasettelun päättymiseen johtaneita syitä, kuten Neuvostoliiton talousvaikeudet ja kansalaisten alhainen elintaso verrattuna markkinatalousmaihin, kilpavarustelu Yhdysvaltojen kanssa ja sen vaikutukset, Neuvostoliitossa 1980-luvun puolivälissä aloitettujen uudistusten (perestroikan) epäonnistuminen, Afganistanin sota, sosialistimaiden kansalaisten liikehdintä ja uudistusvaatimukset. Syksyllä 1989 kävi ilmi, että Neuvostoliitolla ei ollut poliittisia mahdollisuuksia vastustaa demokraattisia oppositioliikkeitä sotilasvoimin. Berliinin muuri avattiin marraskuussa 1989.

Kiitettävässä vastauksessa syitä tarkastellaan syvällisemmin ja monipuolisemmin. Kiitettävässä vastauksessa kokelas hyödyntää muutamia lähdeaineistoja analyttisesti.

8.2. (16 p.)

Hyvässä vastauksessa esitetään tekstikatkelmia käyttäen yleinen kuva siirtymisestä kylmästä sodasta kuumaan rauhaan. Kylmän sodan loppu herätti toivoa rauhallisemmasta maailmasta, mutta ”kuuma

rauha"-käsite viittaa siihen, että kylmän sodan jälkeiselle ajalle tunnusomaista ovat olleet konfliktit ja epävakaisuus (kuten Balkanin sodat 1990-luvulla, 11.9.2001 ja muut terrori-iskut, sodat Irakissa ja Syyriassa ym.).

Monille kommentaattoreille epävakaa tilanne maailmassa kylmän sodan jälkeen tuli yllätyksenä. Usein viitattiin Francis Fukuyaman kuuluisaan artikkeliin "Historian loppu" (julkaistu 1989), jossa hän väitti, että liberaali demokratia oli vihdoinkin voittanut. Varsinkin läntisessä maailmassa oletettiin, että tämä merkitsisi vapaampaa ja rauhallisempaa tulevaisuutta. Jari Parkkari kommentoi 25 vuotta Fukuyaman kirjan julkaisusta, että maailmalla on vähemmän vapautta ja demokratiaa kuin heti kylmän sodan jälkeen. Parkkari käyttää esimerkkeinä Venäjää, Turkia ja Kiinaa. Myös der Spiegel -lehden artikkeli vuodelta 2008 ja Michael McFaul kirjassaan vuodelta 2018 kuvaavat Venäjän auktoritaarisena ja uhkailevana voimana omilla lähialueillaan (Georgia, Ukraina, myös uhkaukset Baltian valtioita kohtaan Itämeren alueella). Tekstikatkelmien pohjalta voi esimerkiksi todeta, että siirtyminen epävakaiseen kuumaan rauhaan johtui monien alueellisesti vahvojen valtioiden haluttomuudesta hyväksyä liberaalia demokratiaa uudeksi maailman organisoitumisen malliksi. Kylmän sodan seurauksena ilmeni poliittisia ja ideologisia valtatyhjiöitä, jotka johtivat moniin konflikteihin.

Kiitettävässä vastauksessa on terävä ja oivaltava lähdekriittinen ote, ja tekstikatkelmat analysoidaan kontekstuaalisesti. Esimerkiksi Fukuyaman teksti on kylmän sodan päättymisen ajalta ja muut 2000-luvulta. McFaulin kommentit voi tulkita myös siitä näkökulmasta, että hän toimi Yhdysvaltain suurlähettiläänä Moskovassa vuosina 2012–2014 eli hänellä on henkilökohtaisia kokemuksia Venäjän ja Yhdysvaltain valtataistelusta. Jokaisesta tekstikatkelmasta löytyy eri syitä siihen, miksi kylmästä sodasta tuli kuuma rauha. Kiitettävässä vastauksessa nostetaan esille keskeiset syyt, kuten kylmän sodan jälkeiset poliittiset ja sotilaalliset valtatyhjiöt, Naton ja läntisen maailman laajentaminen 1990-luvulla, Venäjän (Putinin) halu palauttaa entisen Neuvostoliiton alueellista valtaa ja alueellisten suurvaltojen kunnianhimo säilyttää valta-asemansa, tarvittaessa myös autoritaarisin voimin. Kokelas voi myös pohtia, päättyikö kylmä sota ylipäänsä, sillä esim. McFaulin mukaan nykyaika muistuttaa kylmää sotaa. Kokelas voi myös huomioida, että teksteissä on Eurooppa-keskeinen näkökulma kansainvälisiin suhteisiin.

9. Suomalainen siirtolaisuus (30 p.)

9.1. (10 p.)

Tekstikatkelmassa puhuva henkilö kuvaa osuvasti omaa kohtaloaan ja Suomen yhteiskunnan rakennemuutosta. Hyvässä vastauksessa ilmenee, että kyseessä on miespuolinen henkilö, joka on osallistunut sotilaana sekä talvi- että jatkosotaan ja sotaveteraanina saanut ilmeisesti valtiolta maatilajostain syrjäisyyttä, ”että minä en enää muuta elämässäni sanoisi kuin kiitos”. Kyseinen henkilö on selkeästi katkera siitä syystä, että hän kokee tulleen tarpeettomaksi ja jääneensä työttömäksi suurten yhteiskunnallisten muutosten jälkeen. Syynä muutokseen olivat sodat, yhteiskunnallinen ja taloudellinen rakennemuutos sekä sotien jälkeinen kaupungistuminen. Katkeruutta synnytti sekin, ettei hän voinut vaikuttaa omiin olosuhteisiinsa muutoin kuin vaihtamalla maata. Henkilön kautta lukija saa hyvän kuvan niistä mahdollisista taustatekijöistä, jotka johtivat muuttoon Suomesta.

Kiitettävässä vastauksessa tekstikatkelmaa tulkitaan lähdekriittisesti. Kyseessä on kirjailija Haavikon keksimä fiktiivinen henkilö, jonka Haavikko osuvalla tavalla on sijoittanut historialliseen kontekstiin. Ruotsiin muutti enimmäkseen nuorehkoja työttömiä henkilöitä, joilla ei ollut toimeentulomahdollisuuksia maaseudulla. Ansiokasta on myös, jos kokelas ymmärtää, että teksti ei kuvaa kaikkien suomalaisten tunteja sodanjälkeisen Suomen kehityksestä.

9.2. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa todetaan, että video antaa melko osuvan kuvan suomalaisten siirtolaisten ongelmista ja haasteista Ruotsissa. Yleensä Suomesta Ruotsiin muuttivat nuorehkot suomenkieliset henkilöt, joista monilla ei ollut muodollista koulutusta tai kielitaitoa, ja monille elämä Ruotsissa muodostui odotettua vaikeammaksi. Ruotsin nopeasti kehittyvä teollisuus palkkasi mielellään ahkeria suomalaisia työntekijöitä, joten työpaikkojen löytäminen oli harvoin ongelma. Sen sijaan vapaa-ajasta muodostui usein suuri ongelma, mikä tulee hyvin näkyviin videossa.

Kiitettävässä vastauksessa siirtolaisten ongelmia analysoidaan syvällisemmin. Ongelmat johtuivat usein heikosta kielitaidosta ja koulutuksen puutteesta. Kokelas käsittelee myös suomalaisten sosiaalisia ongelmia, kuten alkoholin käyttöä ja rikollisuutta, joihin videossakin viitataan. On kuitenkin hyvä mainita, että suuri enemmistö suomalaisista siirtolaisista integroitui hyvin ruotsalaiseen yhteiskuntaan. Vastauksessa on myös

hyvä nostaa esille, että suomalaiset kehittivät itse erilaisia sosiaalisen kanssakäymisen muotoja, kuten videossa ilmenee. Vastauksessa on lähdekriittistä pohdintaa.

9.3. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa on mainittava, että suomalaiset siirtolaiset lähtivät Ruotsiin enimmäkseen taloudellisista syistä, kun taas 2010-luvun Eurooppaan suuntautuneen maahanmuuton taustalla ovat taloudelliset, poliittiset ja henkilökohtaiset syyt. Molempien maahanmuuttajaryhmien yhteinen tavoite on parempi ja turvatumpi elämä uudessa maassa. Muuttoliike Suomesta Ruotsiin johtui Suomen nopeasta taloudellisesta ja sosiaalisesta rakennemuutoksesta sotien jälkeisenä aikana sekä myös Ruotsin teollisuuden nopeasta kehityksestä. Sen sijaan muuttoliike muista maanosista Eurooppaan 2010-luvulla on enimmäkseen johtunut sodista ja muista konflikteista (esim. Syyrian sisällissota). Myös muista maanosista tulleiden siirtolaisten motiivit ovat usein olleet taloudellisia ja sosiaalisia, ja niiden taustana on globaali rakennemuutos. 2010-luvulla Eurooppaan (ja myös Suomeen) saapuneet siirtolaiset ovat pitkälti kokeneet samanlaisia ongelmia kuin suomalaiset kokivat Ruotsissa, eli kielellisiä, sosiaalisia ja kulttuuriin liittyviä ongelmia.

Kiitettävässä vastauksessa analysoidaan yhtäläisyyksiä ja eroja monipuolisemmin. Vastauksessa kokelas pystyy tekemään eron siirtolaisuuden ja pakolaisuuden välillä. Ruotsilla ja Suomella naapurimaina oli ollut jo pitkäaikainen historiallinen, poliittinen ja kulttuurinen yhteys. Siirtolaiset, jotka ovat saapuneet Eurooppaan 2010-luvulla, eivät koe samankaltaista läheistä poliittista tai kulttuurista yhteyttä uuteen kotimaahansa. Suomalaiset siirtolaiset Ruotsissa säilyttivät suorat yhteydet Suomeen mutta myös Eurooppaan 2010-luvulla muuttaneiden on internetin ja sosiaalisen median avulla suhteellisen helppoa pitää yhteyttä entiseen kotimaahansa. Suomalaisilla siirtolaisilla oli parempi työmarkkinatilanne Ruotsissa 1960–70-luvuilla kuin Eurooppaan 2010-luvulla muuttaneilla, mikä osittain johtuu siitä, että nykypäivän työpaikat Euroopassa useimmiten vaativat korkeampaa koulutustasoa kuin Ruotsissa aikanaan.